

מבחן הלכות הגעלת כלים, אור"ח סימן תנ"א, יור"ד סימן קכ"א

1. כיצד יש להכשיר כלים אלו, פרט מדוע: א. סיר של קוגל שמכנינים לקידושים. ב. מכסה של מיחם שפעמים מניחים עליו חלות כדי שיתחממו. ג. סכין של יהודי שאינו שומר תו"מ שידוע שחתך עם הסכין בצל טבל. ד. כוסות זכוכית שהשתמש בהם בחמץ.
2. כלי שנבלע ע"י עירווי מכ"ר, ואח"כ הגעילו בכלי שני ובישל בו האם המאכל מותר באכילה.
3. מתי מצרפים את השיטות הסוברות שחמץ מיקרי היתרא בלע. מנה לפחות ג' אופנים.
4. כלי חרס: א. השתמש בהם חמץ צונן ורוצה להשתמש בהם בחמץ. ב. השתמש בהם בחמץ ע"י כבישה ורוצה להגעילם לפסח. ג. השתמש בהם לאיסור ע"י כ"ר ורוצה להכשירם.
5. סכינים: א. סכין קטן של גוי. ב. סכין גדול של חמץ.

בהצלחה!

החומר הנלמד בחודש ניסן, סימן קי"ג.

מבחן בעז"ה יום שני א' אייר בשעה 9:30

לימוד זמן קיץ: הלכות מליחה, מתחילים סימן ס"ט.

תשובות למבחן סימנים תנא, קכא.

1. א. קיי"ל בסעיף י"א שמחבת דינה בהגעלה, והטעם משום שמשתמשים בה עם מעט שמן ולא נחשבת שבלעה ע"י האור. ועוד משום שיש הסוברים שחמץ מיקרי היתרא בלע. אמנם כתב המשנ"ב שתבניות של תנור הגם ששמים בהם מעט שמן, היות והשמן בהם מועט ביותר דינם בליבון דבזה אף הרא"ש יצריך ליבון במחבת. והנה סיר של קוגל רוב הזמן נמצא בו חמץ בלא משקה כלל, וא"כ יש לדון כתבניות שצריך ליבון ולא הגעלה. ולדעת הרמ"א תמיד במחבת בעי ליבון קל, וודאי גם בסיר של קוגל יצטרכו ליבון וכו"ל. ב. בתחילה יש לדון כיסוי מיחם זה כמו כיסוי התבנית המבואר בסעיף טו שדינו בליבון כי האוכל נוגע ישירות בכלי בלא הפסק ומצטע. אלא שיש כאן סניף להקל שרוב תשמישו אינו ע"י הפת ולדעת השו"ע בס"ו יש להכשיר בהגעלה [או שאף זה אין צריך]. ואף לדעת הרמ"א שם יש לדון להקל ע"פ המבואר ברעק"א ובפמ"ג שם, שכאשר נבלע ע"י ליבון יש להקל גם לדעת הרמ"א בהגעלה מצד הצירוף שחמץ מיקרי היתרא בלע. אלא שבמשנ"ב [עיין שעה"צ נב, עא] נראה בכמה מקומות שחשש החמיר בזה. והיות שא"א ללבן המכסה מחמת חשש דילמא חייב עליהו אין להתיר שימוש במכסה זה. ג. יש לדון כמה בולע הסכין ע"י חריף. דבסימן תנ"א ס"ז מוכח שמדוכה בולעת ע"י דוחקא וחריף ולכן צריכה הגעלה, וא"כ גם הסכין יצטרך הגעלה. אלא שבסי' קכ"א ס"ז מבואר שניתן להכשיר סכין ע"י נעיצה גם כדי לחתוך בו חריף וא"כ מתבאר שאין חריף פולט מכל הסכין אלא רק מהקליפה שלו [שלוה מהני נעיצה] וכן גם לענין הבליעה. ולפ"ז יספיק עירווי מכ"ר כדי להכשיר סכין זה. ובאמת כבר הקשה הרעק"א בסי' צ"ו על דין השו"ע בסי' קכ"א שסותר את הנאמר בסי' צ"ו שדבר חריף נבלע בהכל ופולט מהכל. וע"כ נראה שיש להגעילו כדי לצאת ידי כל חשש. ד. כלי זכוכית לדעת השו"ע אינם בולעים כלל, ולדעת הרמ"א דינם ככ"ח שא"א להכשירם. אלא שכוסות רוב תשמישם ע"י צונן אך בכל זאת החמיר הרמ"א סכ"ה להגעילם משום שאזיל גם בתר מיעוט תשמיש. אלא שכתב במשנ"ב שם ושעה"צ קצב שניתן להכשירם גם לדעת הרמ"א ע"י מילוי ועירווי. וכבר תמה ע"כ בחזו"א מה יועיל עירווי, דממ"נ לשימוש בחמים לא מועיל ולצונן אין בו צורך, ולכן פסק החזו"א שבעי הגעלה דוקא כפשוטו לשון הרמ"א.

2. בפמ"ג תנא משב"ז ט' הכשיר המאכל. וטעמו דאם חוששים שהעירווי ככ"ש הרי נגעל. ואם חוששים שהוא ככ"ר סו"ס נבלע בכלי רק כ"ק ויש ס' במאכל כנגד הקליפה.

3. 1. במקום שהשתמש בכלי הצריך ליבון ע"י הגעלה או ליבון קל, פסק המשנ"ב סקל"ב שאם הוא הפס"מ או שמחת יו"ט והכלי אינו ב"י- יש להסתמך על הפוסקים שחמץ מיקרי היתרא בלע. וע"ע בשעה"צ אות ק' שהסתפק בכלי שאינו ב"י הצריך ליבון ועשה לו ליבון קל האם יש להכשירו, ונראה שהסיק שם שיש להכשיר רק במקום

הפס"מ. 2. כשרוב תשמישו ע"י חמין ומיעוט תשמישו ע"י אור, היות ויש הפוסקים שמספיק הגעלה כי אזלינן בתר רוב תשמישו, גם לרמ"א שסובר שאזלינן בתר מיעוט תשמיש יש להקל בהגעלה, כמבואר בפמ"ג א"א סק"ו ורעק"א על המג"א סק"ו. 3. נחלקו הראשונים בהכשר מחבת ובבהגר"א (יור"ד קכא, ט) ביאר פסק השו"ע שבחמץ הצריך הגעלה ובאיסור הצריך ליבון, מפני שצירף את הפוסקים שחמץ מיקרי היתרא בלע. 4. הרשב"א תוה"ב (לג): כתב שאין להגעיל כלים קודם זמן איסורו כשאינן ס' במים כנגד הכלי משום שחמץ מיקרי איסורא בלע גם קודם זמן איסורו. והשו"ע ריש סימן תנ"ב פסק שאפשר להגעיל כשאינן ס' קודם זמן איסורו, והטעם כתב המג"א שם שיש לצרף הסברא שיש כאן כמה נ"ט ולכן יש לסמוך כאן להיתר. ובאמת באופן שבישל בכלי חמץ מאכל שאינו חמץ קודם הפסח, אסור המאכל בפסח משום שחמץ מיקרי איסורא וממילא אין בזה את ההיתר של נ"ט בר נ"ט כמבואר ברמ"א תמ"ז ס"ה. 5. הש"ך ס"י קכ"א סק"ל"ג בתי' השני כתב, שכלי חרס שבלע ע"י כבוש כמבושל מועיל להכשירו ע"י הגעלה למרות שלכ"ח לא יוצא מידי דופיו וכבוש כבישול, מ"מ בחמץ יש להקל היות והיתרא בלע. והביאו המשנ"ב סק"י"ח בסופו.

4. א. גמ' פסחים ל': 'אמר רבא בר אבא אמר שמואל כל הכלים שנשתמש בהם חמץ בצונן משתמש בהם מצה חוץ מבית שאור הואיל וחימוצו קשה'. והרי"ף גורס 'משתמש בהם מצה בצונן'. נמצא שנחלקו הראשונים בכלי שהשתמש בו צונן האם יכול להשתמש בו חמין. ואין חילוק בין כלי חרס לשאר כלים בענין זה. ולהלכה פסק השו"ע בסעיף כב, שמותר להשתמש אף בחמין, אלא שסייג המשנ"ב שבבית שאור היות ואסור להשתמש בו בחמין, אם רוצה להשתמש בו בצונן מותר רק דרך עראי דבקבע יש חשש שמא יבוא להשתמש בו בחמין. ב. הטור בסעיף כ"א הביא מחלוקת ר' יואל ורב האי גאון האם כלי חרס שבלע ע"י כבישה אפשר להכשירו. דעת ר' יואל שאפשר להכשירו ודעת רב האי גאון שאין להכשירו, ופסק השו"ע כדעת ר' יואל. והט"ז סק"ב למד בדעת ר' יואל שהגם שהכשירו ע"י הגעלה או ע"י עירו מים ג' ימים מעל"ע, יוכל להשתמש כיום בכלי רק בצונן דסו"ס אין הבלוע בכלי חרס יוצא מידי דופיו, וכאשר משתמש בו צונן לא מפליט מהכלי, ואף אם יקרה שישהה בכלי מעל"ע ויהיה כבוש כמבושל, יהיה נטל"פ ככל כבישה בכלי שתמיד תהיה נטל"פ כפי שביאר הט"ז ריש ס"י ק"ה. אמנם דעת שאר הפוסקים נראה שמותר לדעת ר' יואל להשתמש בכלי גם בחמין כי נבלע בו רק ע"י כבישה. ובאמת הקשה הש"ך (יור"ד קלה, לג) איך ניתן להכשיר כלי זה הרי קיי"ל כבוש כמבושל וא"כ נחשב שממש התבשל בכלי חרס ואיך ניתן להכשירו. ובתחילה כתב שם לבאר שמועיל הכשר לכ"ח רק כשספק אם נכבש בו מעל"ע וכתב שתי' זה דוחק. ואח"כ כתב שרק ביי"נ יש להקל להכשיר כ"ח שנכבש בו יי"נ ע"י הגעלה. ומה שמבואר הכא שגם לענין בליעת חמץ בכבישה יש להכשירו ע"י ההגעלה ביאר הש"ך ב' אופנים. 1. דוקא כשהכלי אינו ב"י והאיסור שבתוכו פגום יש להכשירו וביאר החזו"א אור"ח קכב, ב. שכוונת הש"ך להכשיר רק אחר שנעשה האיסור פגום, אבל אם מגעיל ואח"כ מחכה מעל"ע לא הועילה ההגעלה, וכן פסק המשנ"ב ס"ק קי"ז. 2. דוקא בבלע חמץ יש להתיר משום שחמץ מיקרי היתרא בלע. וביאר החזו"א [שם] כוונתו, שיש להכשיר דוקא קודם זמן איסורו ואף שהוא ב"י יוכל להכשירו. וטעם ההיתר דע"י ההגעלה יקליש את החמץ ואף לסוברים שחמץ מיקרי איסורא, הכא מקלישו טפי ממה שמקלישה הגעלה באופן שצריך ליבון. ולפ"ז יוצא שיש נפק"מ בין הטעמים האם יכול להגעיל כלי חמץ ב"י קודם זמן איסורו, או האם יכול להגעיל גם בכבישה בשאר איסורים, והמשנ"ב ס"ק קי"ז פסק כתי' הראשון ובס"ק קי"ח פסק כתי' השני [ונראה שזה כוונת החזו"א שם שכתב שדברי המשנ"ב ס"ק קי"ז פסק כתי' השני]. ג. קיי"ל שכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם, אלא א"כ מניחו בכבושנות שאז פנים חדשות באו לכאן ומותר. ולדעת בעה"ט באיסור דרבנן אפשר להקל ע"י הגעלה ג"פ.

5. א. כתב השו"ע ס"י קכ"א ס"ז שיש להכשירו ע"י ליבון וביאר הגר"א משום שחש לדעת הריב"א שהולכים אחר מיעוט תשמיש ושמה השתמש בו הגוי ע"י האור. וזהו חומרא כי מעיקר הדין אין ללכת אחר מיעוט תשמיש לדעת השו"ע ויש להכשירו בהגעלה. אמנם דעת הרמ"א שתמיד חוששים למיעוט תשמיש ולכן יש ללבנו. אלא שכתב הרמ"א שם שאפשר להכשירו ע"י קילוף והגעלה. ובערוה"ש ביאר כוונתו שסמך גם על דעת רש"י שמעיקר הדין סגי בהגעלה לחודא. עוד כתב השו"ע שם שאפשר להכשירו גם ע"י השחזה לחוד והיינו כדעת הרמב"ם. ב. דינו בהגעלה. משום שהיתרא בלע ועוד שרוב תשמישו שלא ע"י האור כמבואר בבהגר"א סימן תנא אות יג. וע"פ המג"א יש ללבנו לדעת הרמ"א, אך הרעק"א והפמ"ג כתבו שגם לדעת הרמ"א סגי בהגעלה.